

Asia: VN/30447/2024

Selvitys julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssitilanteissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit aiheesta Johdanto (1 luku):

-

2. Kommentit aiheesta Keskeiset käsitteet (2 luku):

-

3. Kommentit aiheesta Nykytilanne Suomessa (3 luku):

-

4. Kommentit aiheesta Oikeustila vertailumaissa (4 luku) ja Maakatsaukset (liitteet):

-

5. Kommentit aiheesta Vaihtoehtoiset sääntelymallit ja niiden arviointi (5 luku):

-

5.1 Raportissa on tunnistettu relevantit vaihtoehtoiset sääntelymallit ja malleja on arvioitu asianmukaisin kriteerein.

-

Perustele kantasi (5.1):

-

5.2 Pidän kannatettavana sitä, että julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.2):

-

5.3 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, sääntelyratkaisun pohjaksi tulisi valita (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.3):

-

5.4 Jos sääntelyratkaisun pohjaksi valittaisiin konkurssipesän rajoitettu toimimisvelvollisuus, miten/millä perusteilla konkurssipesän toimimisvelvollisuus ja sen rajoitukset tulisi määritellä?

-

5.5 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, omaisuudesta luopuminen voisi olla osa toimivaa sääntelyratkaisua (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.5):

-

6. Kommentit aiheesta Tulokset ja suositukset (6 luku):

-

6.1 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Tiedon seuranta ja koonti:

-

6.2 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Julkisselvitysmenettelyn kehittäminen:

-

6.3 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Pesänhoitajan aseman kehittäminen:

-

6.4 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Legaalipanttioikeuksien kehittäminen ja yritys kiinnitysten hyödyntäminen:

-

7. Yleiset ja/tai muut kuin yllä oleviin kohtiin sopivat kommentit raportista:

EK pitää tutkimusta tervetulleena aihekokonaisuutta koskevan tietopohjan laimentamiseksi. On myös hyvä, että joitakin kansainvälisiä sääntelymalleja on vertailtu selvityksessä. On kuitenkin todettava, että selvitys jää laajuudestaan huolimatta siinä määrin pintapuoliseksi eri mallien kuvailuksi, että pelkästään sen perusteella tuskin voidaan edetä lain muuttamiseen, vaan se edellyttäisi merkittävää jatkovalmistelua.

On valitettavaa, että vuonna 2018 laadittu OM:n hallituksen esitys (HE 221/2018 vp) ei toteutunut siltä osin kuin se koski ympäristövastuita konkurssissa. Esitys olisi selkiyttänyt voimassa olevaa suomalaista oikeustilaa ja siten parantanut myös ympäristöluvallisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä Suomessa.

EK pitää erittäin tärkeänä, että Suomessa säilyy jatkossakin riittävän tehokas konkurssi-instituutio, joka kykenee vastaamaan sille asetettujen tehtävien suorittamisesta eli toimimaan maksukyvyttömyysmenettelynä, jossa velallisen koko omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksamiseen tehokkaasti, taloudellisesti ja joutuisasti. EK:n näkemyksen mukaan suomalainen konkurssi, joka perustuu ennen muuta velkoja- ja pesänhoitajavetoiseen järjestelmään, toimii kohtuullisen hyvin. Olisi harkittava erityisesti tarkasti, ennen kuin näitä konkurssin peruselementtejä lähdetään muuttamaan merkittävästi toisenlaisiksi tai perustamaan konkurssimenettelyä joidenkin muiden tekijöiden varaan.

EK:n käsityksen mukaan yksi suomalaisen konkurssimenettelyn jatkuvia haasteita on ollut ja on konkurssien raukeaminen varojen puutteeseen. Näin ollen mahdollisesti ryhdyttäessä muuttamaan nykyistä oikeustilaa ympäristövastuiden asemasta konkurssissa, EK ei näe realistisena vaihtoehtona perustaa muutoksia järjestelmiin, jotka todennäköisesti lisäisivät merkittävästi konkurssien raukeamia varojen puutteessa. Tämä saattaisi heikentää konkurssimenettelyn käytettävyyttä resurssien uudelleenallokoimiseksi taloudessa ja siten heikentää talouden perusdynamiikkaa. Lisäksi se todennäköisesti kasvattaisi julkisen vallan kustannusvastuuta ympäristövastuiden viimekätisenä vastaajana.

Mikäli selvityksen perusteella ryhdytään joihinkin jatkovalmistelutoimiin, tässä työssä tulisi pitää kirkkaana lähtökohta-oletuksena sitä usein vallitsevaa tosiasiaa, että konkurssimenettelyssä kovin harvoin taloudellista jaettavaa riittää kaikille halukkaille – osakkeenomistajista puhumattakaan, jotka ovat konkurssissa maksunsaantijärjestyksessä viimeisiä. Pelkästään lainsäätäjän tahdonilmaus siitä, että ympäristövastuut otettaisiin nykyistä merkittävästi laajemmin huomioon konkurssimenettelyssä – esim. selvityksessä mainittuna ns. ympäristön "superetuouikeutena" – ei tuo lisää konkreettista jaettavaa konkurssimenettelyyn, vaan todennäköisenä uhkana olisi edelleen raukeavien konkurssien määrän lisääntyminen.

Mikäli ympäristövastuiden asemaa konkurssissa haluttaisiin edistää Suomessa, EK:n näkemyksen mukaan valmistelutyöt lainsäädännön muuttamiseksi olisi luontevinta aloittaa v. 2018 OM:n hallituksen esityksen jatkotyöstämisestä. Käsillä olevaa selvitystä ja siinä esiteltyjä malleja ajatellen tällainen jatkotyöstäminen koskisi EK:n käsityksen mukaan etenkin malleja 3 (pesän suppea toimintavelvollisuus) ja mahdollisesti 2 (pesän rajoitettu toimintavelvollisuus).

Ottamatta kantaa yksittäisiin ympäristövastuita konkurssitilanteissa koskeviin sääntelymalleihin, EK painottaa vielä seuraavia näkökohtia pohdittaessa mahdollisia tulevia sääntelymuutoksia ja niiden tarvetta. Ympäristövastuut konkurssissa ovat monimutkainen ja käytännön tilanteiltaan niin

vaihteleva kokonaisuus, että sen ratkaisemiseksi tuskin on yhtä oikeaa ratkaisua. Problematiikkaa ei ole kokonaistaloudellisesti mielekästä ratkaista esim. ennakkolisiin vakuusjärjestelmiin perustuen. Toki niitä voi kehittää yhtenä osana muita toimia, mutta yksinään ne eivät riittävästi ratkaise tähän liittyviä haasteita, vaan loisivat todennäköisesti uusia ongelmia toisaalle. Esim. jos ympäristöluvallisen liiketoiminnan harjoittamisen (ennakkolliset) kulut nousevat liikaa, tämä näkyy väistämättä Suomen talouden kokonaismenestyksessä.

Osana muuta kokonaisuutta on tärkeää kehittää myös ympäristölupiin liittyvää viranomaisvalvontaa, jotta ympäristövahinkoja itsessään sattuisi vähemmän. Tiedossa on valitettavasti liian monia tilanteita, joissa viranomaisvalvonta ei ole ollut tehtäviensä tasalla.

Vaikka nyt käsillä olevassa selvityksessä aihe on rajattu julkisoikeudellisiin ympäristövastuisiin, lisäksi Suomessa tulisi arvioida myös (yksityisten) kiinteistönomistajien edellytyksiä valvoa entistä paremmin kiinteistöjensä hyvää tilaa ja oikeudellisia reagoimismahdollisuuksia tilanteissa, joissa jotain ympäristöhaittaa ilmenee.

Lisäksi on tärkeää, että konkurssitilanteissa säänneltävien julkisoikeudellisten ympäristövastuiden tulisi olla yritysten kilpailuasetelmien kannalta mahdollisimman neutraaleja, sääntelymallista riippumatta.

Yhteenvetoa

Konkurssi-instituution keskeisin yhteiskunnallinen funktio on konkurssivelkojien intressin toteutuminen siten, että velallisen omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksuun. Tätä lähtökohtaa ja tavoitetta ilmentää selkeästi konkurssilain ensimmäinen pykälä. EK pitää erittäin tärkeänä, että tätä konkurssin perustehtävää ei dilutoida.

Konkurssi ei ole ensisijainen instrumentti ratkaista ympäristövastuita, vaan muu aineellinen (ympäristö)lainsäädäntö. Konkurssia koskevalla sääntelyllä ei voida tuottaa konkurssipesiin lisää varoja, jotka tyypillisesti ovat vähissä tai loppu kokonaan. Ympäristövastuuseen ei tule havahtua vasta konkurssissa, vaan toiminnan kestäessä. Tässä roolia pitää antaa myös valvontaviranomaisille.

Tehokas ja sujuva konkurssimenettely kuuluu markkinatalouden perusdynamikkaan. Konkurssien lisääntyvä raukeaminen varojen puutteeseen olisi epäterve kehityssuunta, jolla olisi varmasti haitallisia ulkoisvaikutuksia.

Suominen Santeri
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Yrityslainsäädäntö